

Seminární cvičení č. 6 - 2018

Cílem semináře bude:

- a) vysvětlení základních kategorií spravedlnosti a porozumění rozdílů mezi nimi;** (formální vs. materiální spravedlnost, rovnost výsledku vs. rovnost příležitostí; distributivní vs. vyrovnávací spravedlnost;)
- b) vysvětlení základních principů procedurální teorie spravedlnosti reprezentované J. Rawlsem.**

Domácí úkol č. 5.

Vaším úkolem je a) vysvětlit následující kategorie: formální spravedlnost vs. materiální spravedlnost; distributivní spravedlnost vs. vyrovnávací spravedlnost, rovnost výsledku vs. rovnost příležitostí;

b) vysvětlit význam principů spravedlnosti, které ve své teorii vymezil J. Rawls. Vysvětlení těchto kategorií a principů bude předmětem písemného výkladu. K přípravě můžete použít přednášku a učebnici.

Úkol č. 1

K lepšímu porozumění formální a materiální spravedlnosti by Vám měl pomoci následující příklad. Zákonodárce se rozmýšlí mezi čtyřmi různými způsoby zdanění příjmu:

- 1) Každý zaplatí ze svého příjmu měsíčně daň ve výši 5.000 Kč.
- 2) Každý zaplatí ze svého příjmu měsíčně daň ve výši 20%.
- 3) Každý s příjmem do 20.000 Kč zaplatí daň ve výši 15%. Každý s příjmem do 50.000 Kč zaplatí daň ve výši 30%. Každý s příjmem nad 50.000 Kč zaplatí daň ve výši 45%.
- 4) Každý zaplatí ze svého příjmu daň ve výši stanovené tímto vzorcem: $Daň = (Výše\ příjmu / 500)^2$

Vaším úkolem je uvést, kterou formu spravedlnosti reprezentují jednotlivé modely zdanění. Rozhodněte, který model byste zákonodárci doporučili jako nejvhodnější a proč.

Úkol č.2a)

K lepšímu porozumění rozlišení distributivní a vyrovnávací spravedlnosti by Vám měl pomoci uvedený úryvek od Aristotela, který jako první filozof vymezuje pojem spravedlnosti

v práci Etika Nikomachova, kniha V.

Částečná spravedlnost rozdíleci a opravná

„Jedním druhem částečné spravedlnosti a jí příslušného práva jest ten, který se týká rozdělování poct nebo peněz anebo ostatních statků, které lze rozdělit účastníkům občanství - neboť v tom může býti jeden druhému roven i neroven -, jiný její druh jest opravný ve směnách. Tento pak má dvě části; směny jsou totiž buď dobrovolné nebo nedobrovolné, dobrovolné jsou například prodej, koupě, půjčka, zástava, užívání, uschování, nájem - dobrovolnými se nazývají, protože základ těch směn jest dobrovolný -, z nedobrovolných pak jedny jsou tajné, například krádež, cizoložství, travičství, kuplířství, podvod, zákeřná vražda, křivé svědectví, druhé jsou násilné, například pohana, vězení, zabití, loupež, zmrzačení, utržení na cti, urážka.“

Úkol č. 2 b)

K lepšímu porozumění rozdílů mezi distributivní a vyrovnávací spravedlností by Vám měl pomoci následující případ „Daniela“.

Případ „Daniela“

„Daniela je studentka, která nastoupila do tramvaje bez platné jízdenky. Při kontrole revizorem argumentovala tím, že je studentka a má nízký příjem, proto si nemůže dovolit platit tak vysoké jízdné za MHD. Revizor Daniele pokutu neprominul.“

Vžijte se do role revizora a vysvětlete Daniele, proč musí zaplatit pokutu.

Pokuste se ji tento problém vysvětlit prostřednictvím jednotlivých forem spravedlnosti, které si ona evidentně plete. To znamená, že musíte určit, kterou spravedlnost porušila, a z toho pak odvodit způsob narovnání vzniklé nerovnosti.

Úkol č. 3

Tento úkol budeme řešit na základě prezentace k textu J. Rawlse z práce „Teorie spravedlnosti“.

Otázky ke zpracování prezentace naleznete v textu.

Je pozitivní diskriminace cestou k narovnání nerovností?

K hledání odpovědi na tuto otázku použijeme případ, který uvádí známý americký profesor M. Sandel ve své práci: Spravedlnost: co je správné dělat? Praha: karolinum, 2015, s. 177-178.

Jedná se o případ Charyl Hopwoodové, která se hlásila na právnickou fakultu Texaské univerzity, což je nejlepší právnická fakulta v tomto státě. Přestože Hopwoodová dosáhla průměr známek 3,8 a poměrně dobře uspěla i u přijímacích zkoušek na tuto fakultu, nebyla přijata. Je běloška a domnívala se, že její odmítnutí je nespravedlivé. Někteří z uchazečů, přijatých na místo ní, byli afroameričané a hispanoameričtí studenti, kteří měli nižší známky z předchozí školy i u přijímacích testů než ona. Zmíněná fakulta uplatňovala systém pozitivní diskriminace, v rámci něhož dostávali přednost uchazeči z řad menšin. Když se hlásila na fakultu, tak tato škola měla za cíl při přijímání nových studentů každoročně zapsat asi 15 procent nových studentů z řad menšin. Ve skutečnosti byli přijatí všichni studenti pocházející z menšin se známkami a výsledky testů podobnými jako Hopwoodová.

Hopwoodová svou při přednesla u federálního soudu, kde tvrdila, že se stala obětí diskriminace. Univerzita odpověděla, že jedním z cílů právnické fakulty je zvyšovat rasovou a etnickou diverzitu právníků v Texasu, včetně nejen advokátních kanceláří, ale také státní legislativy a soudů.

Tento případ nebyl v USA ani prvním, a ani posledním. Nejvyšší soud USA se musel v posledních desetiletích vypořádat z řadou podobných případů. Otázkou pro soudy je, zda pozitivní diskriminace při přijímání pracovníků a studentů porušuje právo na rovnou ochranu zákona zaručené Ústavou Spojených států.

Vaším úkolem ale bude zabývat se spíše otázkou rovnosti: zda je uvedený postup přijímání studentů ke studiu, při kterém se zohledňují etnické či kulturní kritéria, spravedlivý? **Pokuste se tuto otázku řešit na základě principů spravedlnosti, které navrhuje J. Rawls.**

Postupujte následovně: a) Vysvětlete, co je to pozitivní diskriminace? Jakou nerovnost chce „narovnat“, atd...?

b) Vysvětlete postupně význam obou principů spravedlnosti, které navrhuje Rawls.

U prvního principu se ptejte, jaké práva náleží v tomto případě uvedené uchazečce.

U druhého principu se soustřeďte na porozumění Rawlsova požadavku, že „z přípustných nerovností musí mít každý člověk prospěch“ a „všem musí být přístupné mocenské pozice a funkce“.

c) Na základě uvedených principů dovedte a zdůvodněte, jaký postoj by Rawls zaujal k politice pozitivní diskriminace.

d) Pokuste se uvést, jaké řešení tohoto problému nabízí Rawlsova teorie spravedlnosti a pokud s jeho řešením nesouhlasíte, tak uveďte vlastní koncept.

K samostudiu:

Úryvek z práce J.Rawlse, Teorie spravedlnosti jako slušnosti.

„Uvedu nyní v předběžné podobě oba principy spravedlnosti, o nichž jsem přesvědčen, že by byly zvoleny v původním stavu. (...) První formulace obou principů zní takto:

První: Každá osoba má mít stejné právo na co nejširší systém základních svobod, které jsou slučitelné s obdobnými svobodami pro jiné lidi.

Druhý: Sociální a ekonomické nerovnosti mají být upraveny tak, aby

a) se u obou dalo rozumně očekávat, že budou k prospěchu kohokoli, a

b) byly spjaty s pozicemi a úřady přístupnými pro všechny....

- "Ve formulaci druhého principu se nacházejí dva význačné výrazy, totiž "k prospěchu kohokoli" a "přístupnými pro všechny". (...) Obecně komentováno, vztahují se tyto principy primárně, jak jsem již řekl, na základní strukturu společnosti. Mají určit přisuzování práv a povinností a usměrnit rozdělování sociálních a ekonomických statků. Jak naznačuje jejich formulace, předpokládají tyto principy, že lze sociální strukturu rozdělit ve dvě víceméně ohraničené části. První princip se vztahuje na jednu z nich a druhý na zbývající.

- Rozlišujeme tedy mezi oněmi aspekty společenského systému, které definují a zabezpečují stejné občanské svobody, a těmi, které definují a zavádějí sociální a ekonomické nerovnosti. Základními občanskými svobodami jsou - zhruba řečeno - politická svoboda (právo volit a být volen do veřejných funkcí) spolu se svobodou slova a shromažďování; svoboda svědomí a myšlení; osobní svoboda spolu s právem na (soukromé) vlastnictví; a ochrana před neodůvodněným zatčením a vězněním, jak je to vymezeno pojmem zákonnosti. V souladu s prvním principem mají tyto svobody platit stejně pro všechny, neboť občané spravedlivé společnosti mají mít stejná základní práva.

- Druhý princip se v první aproximaci vztahuje na rozdělování příjmů a bohatství a na strukturu organizací, co do odlišných pravomocí a odpovědností a soustavy příkazů. Rozdělení bohatství a příjmů nepotřebuje být stejnoměrné, ale musí být k prospěchu každého, a všem musejí být přístupné mocenské pozice a vládní úřady. Uplatnění druhého principu tkví v tom, že pozice zůstávají otevřeny, a pak za tohoto omezení jsou sociální a ekonomické nerovnosti utvářeny tak, aby byly k prospěchu každého člověka."